

Mēs visi kopā varam daudz

„Nezināju, ka varu lūgt palīdzību”

Ar savu pieredzi par sociālās palīdzības saņemšanu Madonā dalās kāda jaunā māmiņa:

„Pēc bērna kopšanas atvēršanās bija jāskatās veselības problēmas. Man vairāk sanāca būt mājās, lai bērnu pieskatītu, jo citu palīgu tajā nav, līdz ar to — kam gan vajadzīgs tāds darbinieks? Dzīvojam no tuvinieku atbalsta, no bērna pabalsta jau nekā nesān. Veselības problēmas arī nebija tādas, ka bērnam varētu kārtot grupu, izeju praktiski neredzēju. Madonā jau tā ir maz darba iespēju sievietēm; pārsvarā tie ir lielveikali, kur maņu darbs ilgst garas stundas. Dienās, kad ar veselību viss kārtībā, nebūtu pat, kas bērnu aizved un izņem no *dārzīna*.

Sāka jau krāties neapmaksāti rēķini par komunālajiem maksājumiem, pat neatceros, no kurienes man atnāca doma vērsties sociālajā dienestā. Lai kam vienkāšī bija pienācis tāds izmisums, jo līdz tam nezināju, ko tas nozīmē un kā tas notiek. Biju domājusi, ka tas domāts tikai cilvēkiem, kam situācija krietni traģiskāka. Lai vai veca, man tomēr ir kaut kāda sadzīves tehnika, arī vienistabas dzīvoklis uz mana vārda. Bet, aizietoj uz sociālo dienestu, izrādījās, ka manā situācijā lūgt palīdzību ir pilnīgi normāli. Darbinieces bija ļoti atsaucīgas un pretimnākošas. Apsēkoja mūsu mājokli; citur dzirdēts, ka *sociālie* iet un *kasās*. Man *nepiesējas*, ne cik putekļu daudz, ne par kārtību mājās. Lai gan pieļāuju, ka darbinieces pieredzējušas krietni vairāk...

Uzreiz tika piedāvāti 10 bezmaksas psihologa apmeklējumi, kas man tobrīd ļoti arī noderēja, jo biju jau laikam nonākusi līdzīgā stāvoklī kā depresija.

Mums tika piešķirta sadzīves ķīmijas paka, paka ar pārtikas produktiem, kur nebija tikai *plūķi* putraini, bet gan tiešām noderīgi produkti. Saņēmām trūcīgā statusu uz trim mēnešiem, ko ik pēc laika pārskata un, ja finansu situācija nav uzlabojusies, var pagarināt. Bērnam *dārzīnu* uz šiem mēnešiem piešķīra bez maksas, apmaksāja daļu komunālo maksājumu, daļa zāļu bērnam bija bez maksas vai ar ļoti lielu atlaidi. Vārēja apmeklēt arī ārstus speciālistus, kas tobrīd mums nebija aktuāli. Bija atlaides arī elektrības lietošanai. Situācijā, kad saplīsa pastaigu ratiņi, uzreiz man tie tika sagādāti — protams, ne jauni, bet pilnīgi normāli un lietojami. Drēbītes gan mums bija atdāvinātas pašiem, tādēļ pēc cita veida humānās palīdzības nebija nepieciešamības; uz zupas virtuvi arī ne reizi nesmu gājusi.

Ar laiku, lai nedaudz piepelnītos, sāku strādāt pagaidu darbinis. Ir mēneši, kad tāda veida iztikšanai varu sapelnīt pati, kad iet sliktāk, atkal pārskata trūcīgā statusa piešķiršanu, ja ienākumi uz cilvēku ģimenē ir zem 128 eiro. To es tagad skaidri zinu, ka sociālais dienests vismaz nepaņemti cilvēku nelaimē.”

Madonas māmiņa

Atbalsts pamatvajadzību apmierināšanai

Sociālā palīdzība — naudas vai mantiskais pabalsts personām (ģimenēm), kurām trūkst līdzekļu pamatvajadzību apmierināšanai: ēdienam, apģērbam, mājoklim, veselības aprūpei, obligātajai izglītībai.

Sociālās palīdzības pabalsti katrā pašvaldībā tiek piešķirti ar mērķi — sniegt materiālu atbalstu krīzes situācijā nonākušām trūcīgām personām (ģimenēm), lai apmierinātu to pamatvajadzības un veicinātu darbspējīgo personu līdzdarbību savas situācijas uzlabošanā. Atkarībā no sava budžeta iespējām katrā pašvaldībā atšķiras sociālajā palīdzībā piešķirtais finansējums un attiecīgi arī — sniegtās palīdzības veidi.

Visos Madonas reģiona novados — Madonas, Cesvainēs, Lubānās, Varakļānu un Ērgļu — tiek izmaksāti par obligātiem noteiktie pabalsti: pabalsts garantētā minimālā ienākumu (GMI) līmeņa nodrošināšanai un dzīvokļa (mājokļa) pabalsts.

Pārējie pabalsti pamatvajadzību apmierināšanai pamatā tiek izmaksāti, ja ir apmierinātas iedzīvotāju pieprasījums pēc augstāk minētajiem pabalstiem.

Attiecīgi novadu iedzīvotājiem, kuri nonākuši trūkumā vai kādā ārkārtas situācijā, ir iespēja pieteikties vēl citiem atbalsta veidiem.

Madona:

- * pabalsts krīzes situācijā;
- * pabalsts veselības aprūpes pakalpojumu apmaksai;
- * pabalsts maksai par apmierināšanu pirmsskolas izglītības iestādēs;
- * pabalsts mācību uzsākšanai skolā;
- * pabalsts „Zupas virtuve”.

Lubāna:

- * pabalsts ēdināšanas izdevumu segšanai;
- * pabalsts pacienta iemaksas par uzturēšanos stacionārā, pacienta iemaksas un maksas par naktis izmitināšanai un ēdināšanas pakalpojumiem, uzturoties dienas stacionārā, apmaksai;

Cesvaine:

- * mācību pabalsts pirmklasniekam;
- * ārstēšanās pabalsts vai pabalsts medicīnas pakalpojumu apmaksai; pagarināt. Bērnam *dārzīnu* uz šiem mēnešiem piešķīra bez maksas, apmaksāja daļu komunālo maksājumu, daļa zāļu bērnam bija bez maksas vai ar ļoti lielu atlaidi. Vārēja apmeklēt arī ārstus speciālistus, kas tobrīd mums nebija aktuāli. Bija atlaides arī elektrības lietošanai. Situācijā, kad saplīsa pastaigu ratiņi, uzreiz man tie tika sagādāti — protams, ne jauni, bet pilnīgi normāli un lietojami. Drēbītes gan mums bija atdāvinātas pašiem, tādēļ pēc cita veida humānās palīdzības nebija nepieciešamības; uz zupas virtuvi arī ne reizi nesmu gājusi.

Varakļāni:

- * vienreizējs pabalsts ārkārtas situācijā;
- * brīvpusdienu pabalsts;
- * pabalsts medicīnisko izdevumu apmaksai.

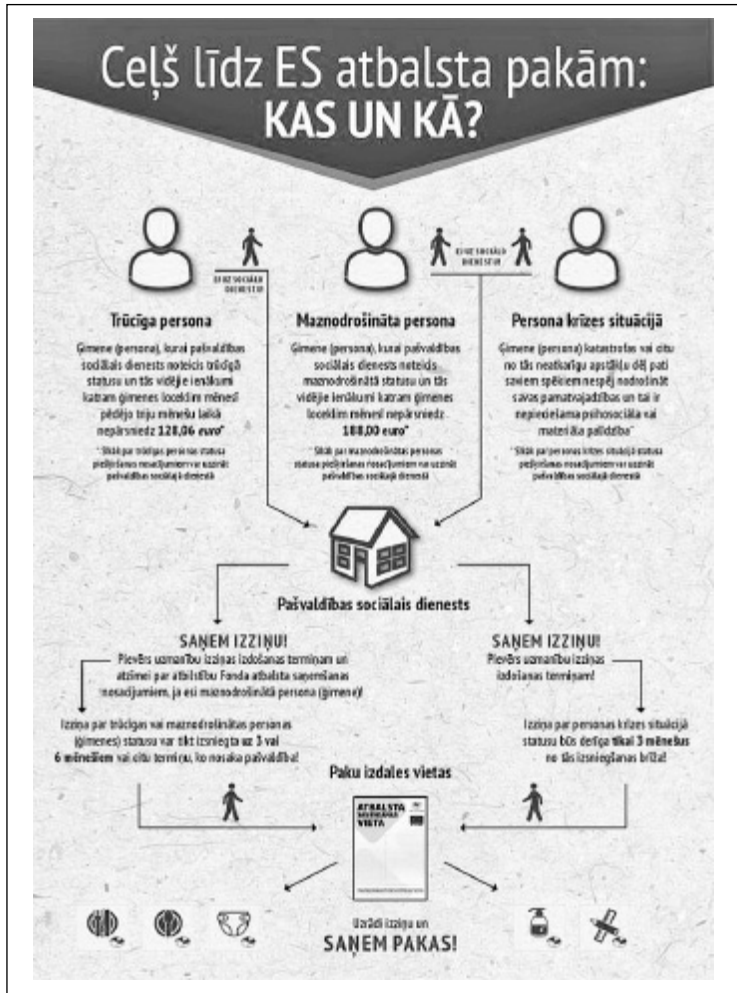
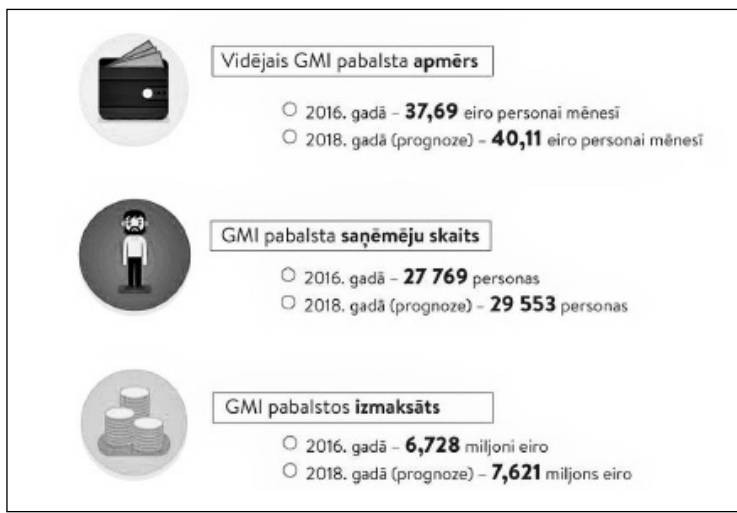
Ērgļi:

- * pabalsts dzīvokļu īres un komunālo maksājumu parādu dzēšanai;
- * vienreizējs pabalsts krīzes situācijā nonākušai ģimenei (personai);
- * pabalsts ēdināšanai Ērgļu novada izglītības iestādēs un uzturmaksai pirmsskolas iestādēs;
- * pabalsts ārstēšanās izdevumiem;
- * apbedīšanas pabalsts;
- * pabalsts aprūpes pakalpojumu pirksānai vientuļiem pensionāriem un invalīdiem.

Jāpiebilst, ka vairākas no minētajām pašvaldībām ir arī pabalsti, kas tiek piešķirti, neizmērtējot iedzīvotāju ienākumu līmeni, bet gan ņemot vērā piederību kādai mērķa grupai,

Trūcīgas un maznodrošinātas personas (ģimenes) var saņemt mājokļa (dzīvokļa) pabalstu, tai skaitā kurināmā iegādē.

vai vienreizēji maksājumi konkrētām mērķim, piemēram, pabalsts nozīmīgās dzīves jubilejās, pabalsts sakarā ar bērna piedzimšanu, pabalsts poli-

tiski represētām personām, pabalsts bāreņiem un bērniem, kuri palikuši bez vecāku gādības, un tamlīdzīgi. Nepieciešamība pēc sociālās palīdzības iet rokrokā ar darba iespējām katrā pašvaldībā; uz jautājumu, kāda ir situācija darba tirgū un attiecīgi — sociālā dienesta klientu loka vidū, atbildēja Lubānas novada sociālā dienesta vadītāja **Inese Libere**: — Es vienmēr saku — tie, kuri darbu grib atrast, to atrod un noturas. Bet tie, kas pieraduši dzīvot „brīvi”, vair tie nezin, kas ir darba režīms. Viņiem grūti tajos rāmjos turēties, ja gadus 10—15 bijis bez pastāvīga darba; strādā varbūt vienīgi gadījuma darbus, lai būtu „pats sev saimnieks”. Viņi arī nav motivēti strādāt 8 stundas par minimālo algu. Ir bijis, ka palīdzam iekārtoties darbā, taču pēc tam pašiem jāsarok, ka cilvēks nav spējis noturēties pat 2 mēnešus. Diemžēl, tās ir atkarības... Un nav jau tikai tēviem, bet arī daudzām māmiņām.

Inese Libere atzina — runājot ar kaimiņu novadu pārstāvjiem, pierādās, ka ilglaicīgo jeb „profesionālo” pabalstu saņēmēju problēma vērojama visur, un visbiežāk viņu dzīves problēmas saistītas ar atkarību no alkohola. Savukārt īslaicīga sociālā palīdzība, lai nostātos paši *uz savām kājām*, klientiem nepieciešama vien atsevišķos gadījumos. — Par to būtu jārunā, jāredz un kaut kas jāmaina visā likumdošanā. Jābūt stingrākiem, jo mēs jau varam tikai pateikt, aizrādīt. Tā ir tāda kā ielapa lāpīšana. Mums šī palīdzība ir jāsniedz, bet patiesībā ar šim ģimenēm būtu jāstrādā psihoterapeitām. Tādu resursu vienkāšī nav. Ja ir kādas atkarības, būtu jābūt piespiedu ārstēšanai, kā tas bija agrāk. Tagad ir tikai cilvēktiesības. Mēs piedāvājam, bet, ja ģimene pasaka „nē”, piemēram, zīdēt Mīnesotas programmu, mums nav nekādu sviru, lai piespiedu to darītu. Un pat ja ārstēšanas kursu iziet, pēc tam atkal jābūt atbalsta grupām, psihoterapeitam, kas turpina strādāt, runāt. Citādi atgriežas tai pašā vidē, pie tiem pašiem „draugiem” — visbiežāk viss vienkāšī atsākas. Ka sociālais dienests varam tikai mēģināt no malas sniegt šos pamatapstākļus normālai dzīvei, tālākais ir katra klienta paša rokās, — pauža Inese Libere.

„Ja atnācis, tātad viņam ir tāda vajadzība”

Varakļānos zupas virtuve darbojas kopš 2011. gada rudens; šo palīdzības veidu, laika gaitā mainoties dažādiem sadarbības partneriem, atbalstītājiem un finansējuma avotiem, isteno biedrība „Pieaugušo attīstības projekts”.

Šīs idejas sākotnējā īstenošanā būtisku lomu ieņēma Varakļānu Svētā krusta evaņģēliski luteriskā draudze, zupas virtuvē siltās maltītes tika sagādātas ar *Ziedot.lv* finansiālu atbalstu. Tālāk sadarbība turpinājusies ar „Borisa un Ināras Teterevu fondu”; ar tā atbalstu izremontētas zupas virtuves telpas, virtuve. Savukārt 2016. gadā noslēgts sadarbības līgums ar „Sabiedrības integrācijas fondu”.

Sobrīd, no 1. septembra līdz 2019. gada 31. maijam, zupas virtuvē atsākusi jauno sezonu, apmeklētājus ieturēt siltu maltīti reizi dienā aicinot pirmdienās, trešdienās un piektdienās, no pulksten 12 līdz 13. Zupas virtuves darbību nodrošina biedrība „Pieaugušo attīstības projekts” sadarbībā ar „Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām”, „Sabiedrības integrācijas fondu” un ar Varakļānu novada pašvaldības atbalstu saimniecisko izmaksu segšanai.

Zupas virtuves projektu vada Jelena Šutka kopā ar Ingu Gruduli,

Zupas virtuve Varakļānos darbojas pirmdienās, trešdienās, piektdienās, no septembra līdz nākamā gada maijam. Apmeklētāji paēd turpat un porciju nākamajai dienai paņem arī līdzi burciņās.

pašas zupu blakus esošajā virtuvītē arī vāra. Šobrīd, kad zupas virtuve tikai nupat atsākusi darboties un vēl ir silts laiks, dienā ir vidēji ap 10 apmeklētāju.

— Apmeklētāji paēd tepat, kā arī ieleju pa porcijai līdzi burciņās. Tā kā zupas virtuve darbojas tikai trīs dienas nedēļā, cilvēki labprāt panem zupu līdzi arī nākamajai dienai. Turklāt ziemā zupas porcijas divas reizes nedēļā nem ar sociālā dienesta mobilo brigādi un silto ēdienu izvadā vientuļajiem pensionāriem,

klientiem, kuriem tas nepieciešams arī vāra. Šobrīd, kad zupas virtuve tikai nupat atsākusi darboties un vēl ir silts laiks, dienā ir vidēji ap 10 apmeklētāju.

— Apmeklētāji paēd tepat, kā arī ieleju pa porcijai līdzi burciņās. Tā kā zupas virtuve darbojas tikai trīs dienas nedēļā, cilvēki labprāt panem zupu līdzi arī nākamajai dienai. Turklāt ziemā zupas porcijas divas reizes nedēļā nem ar sociālā dienesta mobilo brigādi un silto ēdienu izvadā vientuļajiem pensionāriem,

Vienam — lupatas, otram — būtisks atbalsts

Vaira Bičkova atzīst — ar daudzajām grūtībām brīvprātīgajā darbā palīdz tikt galā apziņa, ka kādam tāda veidā tiek palīdzēts.

nāmiem un jauniešu centriem, bet ar sociālā dienesta vadītāja vai sociālā darbinieka akceptu — arī trūcīgajām ģimenēm. Apģērbs, apavi, gultasveļa un saimniecības priekšmeti tiek nodoti sociālajiem darbiniekiem izdalei pēc nepieciešamības, — pastāstīja **Velta Viļķērste**.

Apmeklētāju skaits humānās palīdzības pieņemšanas un izsniegšanas punktā Madonā un arī pagastu sociālo darbinieku ikdienas darbā pieredzētais liecina, ka šāda veida palīdzība joprojām vajadzīga daudziem, it īpaši lauku cilvēkiem.

Diemžēl, kā ikkatrai labai lietai, ir sava „garoza” jeb necienīga gan ziedotāju, gan ziedojumu saņēmēju rīcība. LSK Madonas komitejas Madonas nodaļas vadītāja **Vaira Bičkova** dalījās novērojumos: — Atrodas cilvēki, kuri nes visu, kas vien mājās neder. Jaunlīdzā pie atkritumu

atbrīvoties, par to nemaksājot. Bet beigās jau pašiem vien par to jāmaksā, jo nelietojamos ziedojumus izved kā atkritumus par pašvaldības līdzekļiem.

Protams, pārsvarā tie tomēr ir patiesi nodēriģi ziedojumi, kur ievērots savstarpējais cieņas princips. — Prieks ir par rotallietām, traukiem, sadzīves mantām. Šķirošanas darbs gan ir milzīgs, bet visu izkārtojam pa nodaļām — sieviešu, vīriešu, bērnu, pusaudžu un tamlīdzīgi. Pa vasaru izardītos džemperus Nina Šumilo izardīja un saada zeķes, kas arī ir ļoti pieprasītas. Nupat jau saveida ap 100 pāru. Mantas, kuru vienmēr pietrūkst, ir vīriešu apavi, sporta bikses, gultasveļa, — pastāstīja Vaira, piebilstot: — Ir daudzi klienti, kuri ir ļoti pateicīgi un tā arī atzīst: „Ja nebūtu jūs, man tiešām nebūtu, ko vilkt.” Arī bērniņiem drēbes taču ir tik dārgas, un viņi ātri izgauc; zīmēti šāds drēbju punkts ir liels atspaidis.

Saņemot drēbes un mantas var ik otrienu dienā ceturtdienu, no pulksten 10 līdz 14. Ir bijis, ka dienas laikā ierodas ap 60 cilvēku. Tiek arī aizpildītas tabulas par apmeklētāju skaitu, kādas iedzīvotāju sociālās grupas palīdzību saņēmušas un tamlīdzīgi.

— Pārsvarā nāk vieni un tie paši cilvēki, bet brauc arī cilvēki no visa novada, laukiem. Diemžēl atkal jau darvas plieni — zinām dažus cilvēkus, kas staigā pa Madonu un saņemtas drēbes tirgo. Protams, sakām viņiem, aizrādām, kāpēc tā dara. Ir

kām. Nav gan daudz gribētāju mainīties, tādēļ zupas virtuves vadītāja ļoti novērtē līdzšinējos produktu ziedotājus, kā arī aicina ikvienu, kam ir tāda iespēja, atbalstīt.

Dienā, kad viesojamies Varakļānu zupas virtuvē, maltīti ieturēja pāris pusmūža vecuma vīru, bet pārsvarā seniori. Visi vērtēja, ka zupa ir ļoti garša, kā arī novērtēja šādu iespēju atnākt un paēst. Jānis teica: — Katru reizi jau nenāku, bet tā — diezgan regulāri. Dzīvoju viens pats, nav, kas to zupu izvāra. Pašam jāstrādā, arī nav tam laika.

Jelena Šutka secina — ja cilvēks uz zupas virtuvi atnācis, tātad viņam tāda nepieciešamība ir, un nevienam netiek šķīrots. — Mēs jau nevaram tā no malas spriest. Kaut arī mazā novadā vietējos cilvēkus zinām un par dažādu reizēm varētu padomāt, vai tiešām viņam tāda palīdzība nepieciešama. Bet mēs nekad nezinām, kādas veselības vai dzīves problēmas viņu varbūt piemeklējušas. Tā arī šobrīd — uz zupas virtuvi nāk vīrs, pēc skata kā

ozols, bet normāli pastrādāt viņš nevar, jo ir problēmas ar kāju, — viņa pauža.

Jelena Šutka turpināja, ka ne tikai zupas virtuvē cilvēki saņem palīdzību, ļoti labi strādājot Varakļānu novada sociālais dienests. — Ir bijuši gadījumi, kad cilvēks nāk uz zupas virtuvi, bet nevar saņemt nekādu citu palīdzību, noformēt trūcīgā statusu vai vismaz *bezdarbniekus*, jo beidzies termiņš pasesi, nav naudas sataisīt jaunu. Sociālais dienests palīdzēja to sakārtot, tika pie pases. Sāka strādāt *simtniekos*, varēja saņemt pārtikas pakas, pabalstu un tamlīdzīgi, — šādu gadījumu atminēja Jelena.

Viņa organizē arī līdzdarbošanās pasākumus, kad zupas virtuves apmeklētāji tiek iesaistīti sakopšanas tīklās, un pēc tam uz ugunskura kopīgi tiek vārīta zupa. Vadītāja piebilda: — Gribētos vēl uz valsts simtgadi sarīkot apmeklētājiem pasākumu ar tēmu — ko valsts dod man, un ko es dodu valstij. Par to tomēr jāizdomājas.

čigānu tautības sievietē, kas brauc uz Daugavpili tirgot, lai vismaz nebūtu tā *acis*, te vietas, — stāstīja Vaira Bičkova.

Protēji gadījumi — esot arī tādi apmeklētāji, kuri, ienākuši mantu pagrabiņā, nicīgi nosakot: „Ie jau nekā nav — tikai *lupatas!*”

„Tā gan! Ja gribas *škot*, jāiet uz veikalu,” viņiem atbildot darbinieces.

Lai gan palīgu komanda ir liela: Rīta Koskeviča, Baiba Stafecka, Skaidrīte Berke, Maija Laganovska, Anta Jana, visām sanāk strādāt *slapju muguru*. Kas šādos apstākļos uztur labdarības garu? Jo, pretēji atsevišķu indivīdu domām, pensijas vecuma sievietes cīlāt smagos maissus, šķīrot drēbju kalnus, strādāt ar ne to pateicīgāko sabiedrības daļu nāk bez jebkāda atalgojuma. Drēbju punkta brīvprātīgās atbildēja: — Viens — tā ir kopābūšana. Vai labāk sēdēt mājās četras sienās? Gan parunājām savā starpā, ko mēģinām tomēr veikt audzināso darbu ar atsevišķiem klientiem. Tāpat arī — prieks ir otram palīdzēt, tiem, kuri to novērtē. Ir jau liela daļa apmeklētāju izlepusi. Mēs viņus apģērbjam, zupas virtuvē skaitu, kādas iedzīvotāju sociālās grupas palīdzību saņēmušas un tamlīdzīgi.

— Pārsvarā nāk vieni un tie paši cilvēki, bet brauc arī cilvēki no visa novada, laukiem. Diemžēl atkal jau darvas plieni — zinām dažus cilvēkus, kas staigā pa Madonu un saņemtas drēbes tirgo. Protams, sakām viņiem, aizrādām, kāpēc tā dara. Ir

Atvērumu sagatavoja LAURA KOVTUNA AGRA VECKALNIŅA foto